

הרב יצחק זילברשטיין

מתן סמים כדי לשכך כאבים בסוף החיים – שו"ת

שאלה:

בס"ד י"ג תמוז תשע"ו

לכבוד הרב יצחק זילברשטיין שליט"א

נתבקשתי על ידי רופא גדול, בעל רישיון בלעדי מהממשלה (בארה"ב) לכתוב מרשמים לחולים ל"ע לקחת סמים "לגאליים", הנקרא בלע"ז "מארוואנא" marijuana. סמים אלו היו אסורים כמעט בכל העולם הרבה שנים, וכעת ראו שזה יכול לעזור לחולים למנוע כאבים. אגב הוא שמע שהרב שליט"א מכיר את הסמים האלו, ולכן הרופא מאד מבקש לברר את דעתכם בזה. יש לו כמה שאלות הנוגעות לזה, ואלו הן:

א. יהודי חולה שמבקש ממנו את המרשם לסמים, האם מותר לו לכתבו לו, כי הוא חושש דאע"פ שהוא מותר בשוק על פי חוק הממשלה, אבל למעשה זה לא דבר שלגאלי לכל העולם, ואולי עדיף לו תמיד להביא מרשם עבור תרופה אחרת? וכן שואל הרופא איך ינהג כשיבוא לפניו חולה גוי, האם ראוי לו להרחיק את עצמו מזה, אע"פ שהוא קיבל רישיון מהממשלה?
ב. יהודי שמקבל את הסמים האלו, האם צריך לעשן או לאכול אותם בצנעה, משום שיש בזה חשש מראית עין?

ג. יש כמה אופנים כיצד לקחת אותם או שעושים מזה שמן או שמעשנים אותו או מכניסים אותו בתוך מאכל, האם יש עדיפות לכתוב מרשם לאחד יותר מהשני?

ד. עוד הוא שאל, על פי התשובה ב"אגרות משה" (ח"ג יור"ד סימן לה) שמביא כמה טעמים מדוע אסור לעשן מארוואנא חוץ מכיבוד אב ואם, שכמובן כאן לא נוגע, מאחר שמדובר על אלו שלוקחים את הסמים משום רפואה, אבל אולי יש למנוע משום שאר סיבות, כגון, שמקלקל את המוח, וגורם לעצמו תאוה גדולה שתביא אותו להרבה איסורים, ויכול לגרום לדברים לא טובים, אולי תמיד צריך להביא תרופה אחרת אפילו שזה קשה, או כיון שזה כבר נתקבל בעולם הרפואה שאינו מזיק כל כך, ממילא מותר לקחת אותו?

בברכת כל טוב

יעקב אהרן סקוצילס מח"ס אהל יעקב – שו"ת מציון תצא תורה

בשליחות ד"ר א. בענעט נ"י ממנהאטן ניו יורק ארה"ב

תשובה:

ביסוד שאלה זו נשאלנו בעבר (בחודש אייר תשס"ב) ממנהל משרד הבריאות, כמובא בספרנו "שיעורי תורה לרופאים" סימן רא, והריני שולח לכם את השאלה ותמצית הדברים יחד עם תשובת מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל:

לכבוד הרב יצחק זילברשטיין שליט"א

אשמח לברר עם כבוד הרב, מה עמדת ההלכה לסוגיית מתן טיפול – לחולה הנוטה למות – בסמים מסוכנים, שאינם רשומים כתרופות, כגון חולה שלקראת מותו, רוצה ליטול קוקאין, או סמים הלוצינוגנים כמו LSD, כדי "להרגיש טוב", ולהפליג בעולם של הזיות. חלק מהשאלה צפה, אגב פרשנותו של רש"י (ויקרא יא, ב) לשאלה למה לגויים מותר לאכול מזון שאינו כשר, והוא מביאת את הדוגמא של החולה הנוטה למות, שאין להגבילו, ותהיתי האם מכאן גזירה שווה לסמים מסוכנים?

ד"ר בועז לב – מנכ"ל משרד הבריאות

נימוקים לאסור

ההשבנו שלענ"ד היה נראה שישנם כמה טעמים לאיסור מתן "סמים" וכדומה, לחולה לפני מותו, וכדלהלן:

א. אין לאדם לאבד את צלילות הדעת ברגעי חייו האחרונים המיועדים לוידי וחזרה בתשובה, כמובא במאירי במסכת יומא (דף פג ע"א): שלכן מפקחין הגל בשבת אפילו על מי שחייו חיי שעה לפי "שבאותה שעה ישוב בלבו ויתודה". וכן הוא בר"י הלוניל: "שמא באותה שעה שיחיה יזכה לחיי העולם הבא, שישוב בתשובה". לפי זה, הרגעים האחרונים שבחיים יקרים מאד ומיועדים לחזרה בתשובה, ולא כדי לשנות בהזיות.

ב. יש איסור להיגרר לתאוות העולם הזה כמובא בשו"ת "אגרות משה" (יור"ד ח"ג סימן לה), בעצם יסוד האיסור להשתמש בסמים, שהוא גורם תאוה גדולה, ואסור לאדם לגרות עצמו לתאוה שאין צורך לאדם בה. ויסוד האיסור מדין בן סורר ומורה וממצות עשה של 'קדושים תהיו' עיי"ש. וכן בענין החולה מאן מפייס מהי הכמות הנצרכת באמת לשכך את כאביו ויסוריו הקשים, ואולי יוסיף עוד ליקח סמים שאין לו בהם צורך על כך, וייטה לבבו להיגרר אחר תאוות העוה"ז.

ג. פירצת גדרי עולם ופתח לעוברי עבירה. יתכן שעצם השימוש בסמים לצורך חולה יביא לפריצת גדר אצל כל העולם גם שלא לצורך. וכעין שכתב המאירי במסכת בבא קמא (דף פ ע"א): שהחמירו חז"ל שלא להשמש בעז למי שגונח בליבו אע"פ שבמקום פיקוח נפש הותרו האיסורים להתרפא בהם, דבר שנאסר מכח תקנה ומחשש פסידת אחרים, ראוי להחמיר בו ביותר, עכ"ד.

ד. **יאוש הוא בכלל פיקוח נפש**, ועצם מסירת המידע לחולה שאפסה תקווה ולכן שישתמש בסמים כדי לכל הפחות לא יסבול וייהנה מהזיות, היא מסוכנת שהרי נאמר בשו"ע (יור"ד סימן שלז): "חולה שמת לו מת אין מודיעין אותו, שמא תיטרף דעתו". ואין לך טרוף דעת ויאוש גדול מזה, כשאומרים לאדם אתה כבר בין כך אבוד והכל מותר לך, ואדרבה, חייבים לחזק את לבו. ה. **האדם אינו בעלים על גופו** – הסמים מזיקים ומשחיתים את הגוף, וגופו של אדם אינו להחריבו ללא תועלת בריאותית.

ו. ובנוסף אין הדבר ברור שהחולה ימות עתה, והחולה צריך לחזק עצמו, ולחשוב שאולי בכל זאת יחיה.

ומה שטען השואל במכתבו מדברי רש"י עה"ת, שהרופא אמר ליתן לחולה מסוכן כל מה שמבקש כי בלאו הכי אין לו סיכוי להתרפאות, יש לחלק בין מזון שביסודו הוא מזין ומחיה, אבל סם ביסודו הוא דבר הממית. בנוסף שמענו כמה חששות בנידון מחכמי הרופאים, שיתכן שהסם LSD גורם למשתמש בו סכנה מיידית, כי החולה עלול לחבול בעצמו מבלי שירגיש, ולכן יש לנקוט באמצעי שמירה מתאימים במקרה ונחליט להתיר. וכן יש לחשוד שלפעמים הצוות הרפואי עמוס מאד. לבס נכמר לראות את יסוריו של החולה, ויתכן שאם יתנו לו סמים אלה, כוונתם תהיה בעיקר לטובת הצוות כדי להפטר מטרדותיו.

נימוקים להתיר

אולם כשהצעתני את דברי לפני מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, לא קבלם, ואמר שיש להתיר את מתן הסמים לחולה הסופני, ואלו דבריו:

הסברא אומרת שאם ימלאו את משאלתו, ובצורה כזו שהוא מבקש יקלו על סבלו, ועל ידי זה נאריך את שעות חייו במדת מה, יש לעשות כך ואין להתחשב בשאר נימוקים השוללים זאת. והרי לדעת הרמב"ן עושים לחולה בשבת כל צרכיו, ואע"פ שאין במניעתם משום סכנה, ואם כן גם הסמים נצרכים וחשובים. [נוראיה לדבר שהרי היוצא ליהרג, משקין אותו קורט של לבונה בכוס של יין, כדי שתיטרף דעתו, ולא ידאג ויתמהמה בהריגתו (סנהדרין דף מג ע"א). הרי שיש צורך גדול בהפגת הפחד והיאוש למי שיוצא ליהרג]. ובזה תידחה **טענה א** בענין חשיבות הרגעים האחרונים. ובפרט שיתכן שיש תועלת ברוגע למנוע להתריס בדבור כלפי מעלה. ויש להתבונן ליתן גם רווח זמן לתשובה ווידוי.

גם את שאר הטענות שהעלינו לעיל נגד נטילת הסמים, דחה מו"ח זצ"ל באומרו: **טענה ב** שהסם מביא לתאוה, הדבר אמור על אדם בריא, ולא על מסוכן בעל סבל קשה הרוצה להקל את יסוריו.

טענה ג שיש בדבר פירצה, הדברים נאמרו בהחזקת בהמה דקה, שהיא

לסטים מזויין הגונבת פירות משכנותיה, ולא בנטילת סמים לחולה שהסם אינו לסטים בעצמו, אלא הסוחרים הם העבריינים, ואין למנוע חיים מהחולה בגלל פשע הספסרים. וכדי למנוע **טענה ד** יש לתת לחולה תקוה, ולאמר לו שיד ה' לא תקצר, ויש להפיח בו אמונה בטחון בהשי"ת. **טענה ה** נדחית, כי כל איסורי תורה נדחים מפני רגעים נוספים של חיים. וביחס ל**טענה ו** מסתבר שאדרבה, הסמים יאריכו יותר את חייו, עכ"ד מו"ח צז"ל.

סיכום :

לעניות דעתי היה נראה למנעו מסם זה. אך מו"ח צז"ל לא קיבל את דברי, ופסק שיש להיענות לו כדי להאריך את ימיו עד כמה שאפשר. עד כאן דברי מו"ח צז"ל על שאלת ד"ר בועז לב.

לאור זאת הריני להשיב. על שאלת הרופא.

לשאלה א: י"ל עדיף לרשום לו תרופה אחרת מפני שהסמים מטשטשים את המוח, ורק אם כאביו עזים ותרופה אחרת לא מועילה, יש לתת לו סמים.

לשאלה ב: אם רוב הציבור יודע שהוא חולה, אין בזה חשש מראית עין.

לשאלה ג: יש לתת לחולה מה שיותר יעזור לו, ומה שעדיף לו.

לשאלה ד: אם זה מאריך את חיי החולה, וקשה למצוא תרופה אחרת וקשה לחולה לסבול, הרי השיב מו"ח צז"ל להיתר, מאחר וכל האיסורים נדחים מפני פקוח נפש.